

"Menim, da nemotiviranega otroka ni"

AVTOR Anja Ščuka

24. JULIJ 2021, OB 6:57

Specialna pedagoginja in terapevtka odkrito o motivaciji otrok, nagrajevanju, delovnih navadah in svojem edinstvenem poklicu ...

Profesorica specialne in rehabilitacijske pedagogike **Mateja Farič Svolfšak** dela že več let z otroki s posebnimi potrebami. Ker je čutila, da je pomoč znotraj šole premalo, je svoje znanje nadgradila in dokončala tudi študij zakonske in družinske terapije.

Pravi, da je vsak poklic pomemben, resničen, lep, težak ... pedagoški poklic pa po njenih besedah odraža tudi srčiko razvoja in napredka vsake družbe. *"Veliki Slovenec iz 19. stol. Anton Martin Slomšek je zatrdil: »Če hočete boljšo družbo, vzgajajte otroke in mladino.« Še kako se lahko strinjam s to trditvijo. Paradigme glede vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami pa so bile zelo različne. Od segregacije, izključenosti, zanemarjanja, pomanjkanja sredstev, do tega, kar smo prišli danes, ko govorimo o vključevanju in sodelovanju,"* opisuje Mateja Farič Svolfšak.

Meni, da se vse začne in konča pri izobraževanju in vzgoji: *"Za nekatere osebe je več usposabljanja in nege, za druge pa priprava na samostojno življenje. Močno se strinjam z omenjeno trditvijo o velikem pomenu vzgoje in izobraževanja za vse, zato sem se odločila za študij in delo z osebami s posebnimi potrebami."*

Med svojim strokovnim delom pa je pri delu z otroki s posebnimi potrebami večkrat dobila občutek, da le "gasi požar", da se loteva reševanja težav na koncu in ne na začetku. *"Posledično sem se počutila nemočno, težko mi je bilo. Otroci doživljajo najrazličnejše stiske, živijo v težkih razmerah, doživljajo in živijo v zlorabah ... Študij zakonske in družinske terapije mi je omogočil, da sežem korak dlje, tja, kamor mi kot specialni in rehabilitacijski pedagoginji ni niti dovoljeno,"* dodaja.

Težave izhajajo iz družine

Ob delu z otroki s posebnimi potrebami zaznava, da težave, ki se kažejo v šoli kot učne ali vedenjske, čustvene, izhajajo iz družine, situacije, v kateri otroci živijo, travme, ki jo v domačem okolju doživljajo.

"Pri svojem strokovnem delu kot specialna in rehabilitacijska pedagoginja sem pridobila veliko izkušenj na področju dela z otroki s posebnimi potrebami in njihovimi starši, kar mi je omogočilo vpogled v življenje družin, zakoncev in posameznikov," pravi in dodaja, da je ob tem pridobila konkretno izkušnjo težav, s katerimi se srečujejo starši in zakonci, *"kar mi je omogočilo globlje razumevanje in soočanje s problematiko starševstva in zakonskih odnosov v družinah."*

Česa ste se od otrok s posebnimi potrebami naučili, česa se lahko od njih naučimo vsi mi?
Če se zavedamo, da so osebe oziroma otroci s posebnimi potrebami najprej zares osebe, ki imajo neke primanjkljaje, potem se lahko z njimi srečujemo in živimo v popolnem sožitju kot z vsemi ostalimi. Res pa je, da se morajo te osebe naučiti živeti z zaznamovanostjo, ki pa ni

nujno samo ovira, težava, motnja, primanjkljaj, ampak predvsem priložnost in izziv za uresničitev sleherne poklicanosti. Prav tega se lahko učimo drug od drugega.

Če govorimo o nekih fizičnih in duševnih primanjkljajih ter oviranostih, ki jih doživljajo osebe s posebnimi potrebami, moramo obenem spregovoriti tudi o njihovem neverjetnem potencialu v motivaciji in želji po premagovanju oviranosti. Tega se lahko spomnimo vsi, ki živimo brez nekih fizičnih in drugačnih ovir, ko »jamramo« in se pritožujemo nad svojimi težavami.

Številni otroci se sicer soočajo z različnimi učnimi težavami, pa tudi s težavami motivacije. Kako lahko starši najbolj pripomoremo k motivaciji otroka za učenje?

Menim, da nemotiviranega otroka oziroma osebe ni. Je pa včasih v vzgoji in izobraževanju otrok in mladih stanje, ki odraža pomanjkanje želje in motiva za neke stvari, dejavnosti ter pričakovanja odraslega sveta, ki ve, zmore, ima izkušnje... Kar se učnih težav tiče, se jih je treba lotiti tam, kjer resnično so. Če gre za nek specifičen – resen učni primanjkljaj, kot so disleksija, slabovidnost, stanje po poškodbi, je treba v strokovnem timu doreči poti vzgoje in izobraževanja. Katera so močna področja, prilagoditve in pripomočki za premagovanje ovir, težav in motenj.

Kadar pa gre za vzgojni problem, pomanjkanje delovnih in učnih navad, nesamostojnost, razvajenost in pomanjkanje želje, kar tudi lahko vodi v številne psihične in duševne stiske, stres ter fizične bolezni, pa se je treba zavedati, da imamo tako pedagoški delavci kot starši največ potenciala v lastnem zgledu, doslednosti, pravičnosti in vzgoji oziroma pripravi na življenje. Že od malega moramo otroke in mlade vzgajati za samostojnost, odgovornost in jim zaupati. Za te odločitve ni nikoli prepozno.

Kaj menite o nagrajevanju za dobro opravljeno delo?

Nagrajevanje je dobro takrat, ko je resnično in odraža odgovor na nekaj, kar je nekdo storil v skladu s pričakovanji ali pa še več. Pri nagrajevanju oziroma žetoniranju kot vzgojno-izobraževalnem principu, v smislu če boš naredil to, boš ..., se lahko zgodi, da je treba nagrajevalne vzpodbude stopnjevati, posameznik pa se odziva le na stimulanse.

Nagrada v vzgoji in izobraževanju pa bi morala biti dobro in ustvarjalno opravljeno delo, samostojnost, veselje, zadovoljstvo, uspeh ..., ki se ga posameznik zaveda v polni meri.

Starši so pogosto v situaciji, ko se otrok joče, kriči, ker kakšne snovi ne razume, mu je težka, mu ne gre branje, razumevanje ... Kaj svetujete staršem, da naj v takem trenutku naredijo?

Menim, da se tukaj lotevamo problema na napačnem koncu. Starši smo najprej starši – mama in oče, nismo profesionalni pedagoški delavci, ki se spoznajo na vse, čeprav lahko celo opravljamo pedagoški ali učiteljski poklic in ne poučujemo svojih otrok. To za svojo plačo počnejo učitelji v šoli.

Pomembno je, da za dobro svojega otroka poiščemo prave poti sodelovanja s šolo, da izrazimo svoje skrbi, pričakovanja, želje in upoštevamo dobronamerne nasvete in navodila, ki jih prejmemo s strani šole. Zavedati se moramo, da moramo upoštevati otrokov dnevni

ritem, njegov stil učenja, fizične zmožnosti in njegov učni potencial. Ni nujno, da je otrok pripravljen za učenje in domačo nalogo takrat, ko imamo mi starši čas.

Skupaj z otrokom je treba narediti načrt dela doma za šolo in poskrbeti, da ga vsi deležniki uresničujemo. Nič ne delajmo za in namesto otrok, ampak skupaj z njimi ter jim pomagajmo, da bodo zmogli svoje obveznosti odgovorno uresničevati. Starši lahko zelo veliko naredimo na področju delovnih navad, vztrajnosti, pozornosti, zmožnosti dokončanja nalog in ustvarjalnosti, tukaj se polno angažirajmo. Branje, pisanje, računanje idr. stvari pa prepustimo šoli, kar pa ne pomeni, da ne izrazimo svojih pričakovanj in da nismo zahtevni do šole.

Kako lahko dolgoročno rešijo težavo, da se ne bo vsak dan ponavljala, ko je čas za domače naloge in učenje?

Kot sem že odgovorila: urnik, red, doslednost, vztrajnost. Vsaka mala zmaga je potencial za naslednji izziv. Poiskati najboljšo možnost za učenje. Včasih so rešitve prav banalne. Otrok se npr. lažje posveti učenju pozno popoldne in ne takoj po prihodu iz šole, mlajši otroci so raje za kuhinjsko mizo, ker pogrešajo čas s starši, nekdo potrebuje dolg sprehod z domačim ljubljjenčkom, drug pa počitek z najljubšo knjigo. Tudi pametna odločitev za popoldanske konjičke in hobije je pomembna. Vsekakor pa se je treba dogovoriti, kako bodo stvari tekle popoldne in da imamo vsi še neke zadolžitve in naloge zunaj »delovnega časa«.

Kaj pa, ko otrok noče v šolo – predvsem zaradi učne snovi, nalog ... Kaj naj naredimo starši tedaj?

Vsak otrok kdaj noče šolo. Dejstvo je, da je umik oz. v psihološkem smislu odstranitev težave normalen odziv naše duševnosti. Potrebna sta pogovor in dober stik z otroki, da nam zaupajo, povedo, kaj jih muči skrbi, povzroča težave. Takrat je treba otrokom povedati kakšno lastno izkušnjo premagovanja podobnih težav in jih spodbuditi, včasih tudi razumeti, da nečesa ne zmore, noče ipd. So primeri, ko je treba redefinirati cilj, poti in odločitve, predvsem pa zagotoviti podporo otroku, ki je v stiski, da jo premaga in pridobi izkušnjo, da se da in zmore.

V določenih okoliščinah je potrebna tudi »intervencija« v šoli, zlasti če stiska izvira od tam. Nikakor pa ni dobro, da je to povod za prepir in omalovaževanje otrokovih težav. Ohranimo mirno kri in trezno glavo, ubesedimo problem, se pogovorimo, razmislimo o možnih rešitvah, spodbujajmo a ne popuščajmo manipulaciji in iskanju slabih rešitev. Pohvalimo trud in prizadevanje, izkažimo spoštovanje ter pozitivno sprejmimo napake in neuspeh.

Kdaj moramo starši začeti s privzgojo delovnih navad pri otroku?

Delovne navade so tisto, s čimer lahko začnemo že zelo zgodaj, npr. vključevanje otrok v dnevno rutino in zaposlitve doma, osnovnošolci zmorejo že zelo veliko in lahko prevzamejo neke odgovornosti. Že kobacajoči otrok npr. »pomaga« mami pri zlaganju perila. Mislim, da otroci uresničijo toliko, kot jim zaupamo in jim dovolimo v smislu odločitev ter sprejemanja odgovornosti zanje. Nikoli pa ni prepozno za to odločitev – privzgojo delovnih navad, zlasti če smo skupaj z otrokom ugotovili, da je to njegov glavni problem.

Kako se te delovne navade kažejo pri delu za šolo? Kako se kaže pomanjkanje delovnih navad?

Kažejo se lahko na različne načine: pomanjkljive rešitve, nedokončanje nalog, opuščanje ali celo nedelanje domačih nalog, naloge, narejene na pol ali samo tiste najnujnejše, nekateri celo zavračajo čisto vse, kar je povezano s šolskim delom. V šolo na primer lahko prihajajo brez šolskih potrebščin in pripomočkov.

Kako pa ocenjujete "starševski nadzor" nad delom otroka za šolo – je prav, da je? Je treba otrokom pustiti, da se znajdejo sami? Do kakšne starosti je to potrebno ali dopustno?

To je eno ključnih vprašanj. Otroci so lahko zelo različni. Nekateri neko kontrolo v smislu potrditve potrebuje dlje časa, druge se je otepajo že zelo zgodaj. Ključno pa je, da je kontrola primerno dozirana in da je pravočasna. Če se zavedamo, da je kontrola do neke mere potrebna, dokler jo otrok potrebuje za dokončanje nalog in učenja, ker bi se sicer celo

popoldne igral, in da ta kontrola ni v smislu nadzora in manipulacije, potem ne bo težav z opuščanjem.

Otrok se mora zavedati, da lahko pridobi od staršev podporo, oporo in kakovostno povratno informacijo, zavedati se mora, da se od njega nekaj pričakuje in zahteva. Doumeti mora, kaj je potrebno za dokončanje nalog, v smislu delovnih navad, in kaj sledi oz. je nagrada v smislu, ki sem jo opisala prej. V tej zrelosti in dojemanju pa so si otroci in mladostniki zelo različni, zato je pristen odnos z njimi tako pomemben. Cilj na tem področju je, da se vzpostavijo neki mehanizmi, ko otrok ali mladostnik sam prevzema nadzor nad lastnim delovanjem.

Kako pa vi gledate na težave s koncentracijo? Kje so razlogi in kako lahko pomagamo?

Težave s pozornostjo in koncentracijo danes izvirajo iz številnih senzornih motenj. Otroci in mladostniki prejemajo tako močne senzorične, duševne in druge stimulanse, da njihovi možgani nekih učnih aktivnosti, ki niso tako intenzivne, sploh ne zaznavajo v zadostni meri. Na tem področju je veliko raziskav in ugotovitev, zato na tem mestu ne bi špekulirala, dejala bi le, da sta potrebna tako kot na vseh drugih področjih uravnoteženje in ustrezno usposabljanje, predvsem pa omejitev vseh nepotrebnih dražljajev.